

Organizacja pracy na lekcjach podstaw przedsiębiorczości

Zasady oceniania

Rok szkolny 2020/2021

Klasy: 2a, 2b, 2c, 2d, 2e

Nauczyciel: Joanna Zięba

1. Ocenianie bieżące odbywa się zgodnie z kryteriami WSO, a śródroczne i końcowe wg obowiązującej skali, tj. **celujący (6), bardzo dobry (5), dobry (4), dostateczny (3), dopuszczający (2), niedostateczny (1)**
2. Na lekcjach podstaw przedsiębiorczości mogą być oceniane następujące obszary aktywności:
  - zapowiedziane sprawdziany, kartkówki, odpowiedź ustna, aktywność na lekcji, praca z tekstami, praca w grupie, projekt uczniowski (praca indywidualna i w zespole).
3. Kryteria oceniania ucznia:
  - a) Sprawdziany jednogodzinne: zgodność z tematem, stopień wyczerpania tematu, poprawność merytoryczna, przejrzystość, czytelność.
  - b) Sprawdziany, kartkówki i inne prace punktowane oceniane będą według następującego przelicznika punktów:
    - celujący – 100%
    - bardzo dobry – 91 – 99%
    - dobry – 75 – 90%
    - dostateczny – 51 – 74%

dopuszczający – 41 – 50%

niedostateczny – poniżej 40%

- c) Aktywność na lekcji: zaangażowanie ucznia, ciekawa i rzeczowa prezentacja przygotowanego materiału, udział w dyskusji, zgodność z bieżącym tematem.
- d) Odpowiedź ustna: znajomość zagadnienia, umiejętność kojarzenia różnych form informacji i wyciągania wniosków, sposób rozumienia tematu, poprawność języka, stosowanie właściwych terminów związanych z przedmiotem, jasność i logiczność wypowiedzi, samodzielność wypowiedzi, stopień wyczerpania tematu.
- e) Projekt uczniowski: oryginalność pomysłu, realność wdrożenia projektu, poziom merytoryczny projektu, kompletność projektu (stopień zgodności z wymaganą strukturą)
- f) Praca w grupie: poziom zaangażowania, poprawność merytoryczna, atrakcyjność formy i sposobu prezentacji, umiejętność porządkowania i hierarchizacji wiedzy wg stopnia ważności zdobytych informacji, umiejętność ustnego lub pisemnego przedstawienia zdobytych informacji.

4. Nauczyciel, wystawiając ocenę semestralną i roczną, bierze pod uwagę stopień spełnienia przez ucznia wymagań przedmiotowych. Analizuje:

- oceny częściowe wystawione za poszczególne formy aktywności ucznia wymienione w punkcie 2.
- czynione postępy,
- udział i sukcesy odniesione w konkursach przedmiotowych,
- pisemne opinie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej

Wymagania edukacyjne oraz sposób kontroli spełnienia tychże wymagań edukacyjnych dla ucznia posiadającego odpowiednią opinię lub orzeczenie z poradni pedagogiczno-psychologicznej są dostosowywane według zawartych zaleceń.

Decydujący wpływ na ocenę śródroczną i końcową mają oceny wystawione z prac klasowych, kartkówek i projektów uczniowskich. Oceny z prac domowych i innych form pracy mają wpływ na podwyższenie lub obniżenie tej oceny.

5. Uczeń zobowiązany jest posiadać zalecany w danej klasie podręcznik do podstaw przedsiębiorczości, z którego będzie korzystał na zajęciach lekcyjnych i w domu.
Uczeń zobowiązany jest prowadzić zeszyt przedmiotowy, w którym systematycznie zapisuje notatki z lekcji oraz rozwiązuje zadania domowe. Nauczyciel ma prawo postawić ocenę niedostateczną uczniowi, który nie wywiązuje się z tego obowiązku.
6. Sprawdziany z większej partii materiału są obowiązkowe i zapowiedziane z tygodniowym wyprzedzeniem.
Termin tego sprawdzianu zostanie wpisany do dziennika. Nauczyciel winien podać zakres materiału, który uczniowie mają opanować.
Prace pisemne nauczyciel zobowiązany jest ocenić i oddać uczniom w ciągu dwóch tygodni. Prace te po przejrzaniu, przeanalizowaniu i poprawie wracają do nauczyciela. Są one do wglądu dla rodziców w dniach konsultacji i zebrań.
7. Uczeń, który nie pisał zapowiedzianego sprawdzianu, jest zobowiązany do jego napisania w dodatkowym terminie ustalonym z nauczycielem. Jeżeli uczeń nie przystąpi do napisania pracy w ustalonym terminie, pisze ją na pierwszej wyznaczonej przez nauczyciela lekcji.
8. Uczeń obecny na lekcji, odmawiający odpowiedzi ustnej lub pisemnej otrzymuje ocenę niedostateczną.
9. Uczeń ma prawo poprawić w semestrze jeden ze sprawdzianów zapowiedzianych bez względu na uzyskaną przez niego ocenę.
Oceny z prac pisemnych uczeń może poprawić tylko raz w terminie ustalonym przez nauczyciela. Poprawa odbywa się na konsultacjach. Ocena z poprawy jest wpisywana obok poprzedniej oceny. Obydwie oceny brane są pod uwagę przy wystawianiu oceny końcowej.
Uczeń, który nie stawiał się na umówiony termin poprawy i nie usprawiedliwił swojej nieobecności, traci prawo do następnych poprawek w danym semestrze.

10. Korzystanie przez ucznia w czasie prac pisemnych i sprawdzianów z niedozwolonych pomocy jest podstawą do wystawienia oceny niedostatecznej.
11. Uczniowie indywidualnie lub w zespołach dwuosobowych mogą przygotowywać zadanie kompleksowe – projekt edukacyjny w terminie ustalonym przez nauczyciela. W przypadku nieobecności ucznia na zajęciach, na których mija termin oddania projektu, jest on zobowiązany do dostarczenia go nauczycielowi w kolejnym dniu, w którym jest obecny.
12. Uczeń ma prawo zgłosić jedno nieprzygotowanie w semestrze, bez podania konkretnej przyczyny (nieprzygotowanie musi być zgłoszone przed rozpoczęciem lekcji).
Przy zgłoszeniu nieprzygotowania uczeń nie będzie miał sprawdzanego zadania domowego, nie będzie pisał niezapowiedzianej kartkówki, nie będzie pytany na lekcji. Natomiast nieprzygotowanie nie dotyczy wcześniej zapowiedzianych sprawdzianów, kartkówek ani wcześniej zapowiedzianych lekcji powtórzeniowych oraz terminów oddania projektów.
13. Uczeń zobowiązany jest samodzielnie odrabiać prace domowe. Ma jednak prawo do jednego zgłoszenia jej braku w semestrze. Brak zadania zostanie odnotowany w dzienniku, a uczeń zobowiązany jest do uzupełnienia braku do następnej lekcji.
W przypadku stwierdzenia przez nauczyciela, że zadanie zostało wykonane niesamodzielnie (plagiat, większe fragmenty ściągnięte z internetu, duże podobieństwo do pracy innego ucznia, itp.) uczeń/uczniowie otrzymują ocenę niedostateczną bez możliwości jej poprawy.
14. Ocena ucznia jest jawna, adekwatna do jego wiedzy i umiejętności, a wymagania dostosowane do możliwości ucznia. Na prośbę ucznia lub rodziców nauczyciel uzasadni swoją decyzję.
15. Wykonując prace nadobowiązkowe, wykraczające ponad wymagania programowe, uczeń może uzyskać dodatkową ocenę.

16. Na lekcji uczniowi nie wolno korzystać z żadnych urządzeń telekomunikacyjnych bez wyraźnej każdorazowej zgody nauczyciela, powinny być one wyłączone i schowane. W przypadku użycia takich urządzeń na sprawdzianie (bez pozwolenia nauczyciela) wykonana praca ucznia będzie traktowana jako niesamodzielna czyli niespełniająca wymagań edukacyjnych na żadną z pozytywnych ocen.
17. **W sytuacji konieczności zastosowania zdalnego monitorowania i oceniania:**
- a. Potwierdzeniem przez ucznia zapoznania się ze wskazanym materiałem będą: zadania/karty pracy/studia przypadku/projekty przesyłane z wykorzystaniem dziennika elektronicznego lub poczty elektronicznej. Uczniowie wykonują prace w swoich zeszytach przedmiotowych. W zależności od typu zadania mogą o nie być poproszeni wskazani uczniowie lub cały zespół klasowy.
- b. Ocenie będą podlegały przesłane z wykorzystaniem dziennika elektronicznego lub poczty elektronicznej zadania/karty pracy/projekty/rozwiązane studia przypadku.

WARUNKI POPRAWY OCENY PRZEWIDYWANEJ.

1. Nauczyciel przedstawia proponowaną ocenę końcoworoczną w terminie zawartym w WSO.
2. Uczeń ma możliwość uzyskania wyższej niż przewidywana oceny rocznej, jeśli w trakcie roku szkolnego spełnił następujące warunki:
  - solidnie przygotowywał się do zajęć, np. systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy, robiąc na bieżąco notatki, na bieżąco odrabia zadania domowe,
  - w pierwszym terminie pisał sprawdziany, bądź pisał je w terminie wyznaczonym przez nauczyciela,
  - uzupełnił zaległe, na skutek nieobecności, partie materiału,

- skorzystał z możliwości poprawy ocen przewidzianych w powyższych zasadach oceniania.
3. W przypadku wyrażenia przez ucznia chęci uzyskania oceny wyższej niż przewidywana (zgłoszenie takie musi nastąpić nie później niż na lekcji następnej po zapoznaniu uczniów z ocenami przewidywanymi), nauczyciel sprawdza spełnienie warunków ujętych w punkcie 2. Jeśli powyższe warunki zostaną spełnione, uczeń może przystąpić do sprawdzianu obejmującego treści nauczania w danej klasie. Sprawdzian oceniany jest zgodnie z obowiązującym w niniejszych zasadach przelicznikiem procentowym (pkt.3a) . Uczeń otrzyma ocenę wyższą niż przewidywana, gdy powyższy sprawdzian zostanie napisany na co najmniej:
- 41% możliwych do zdobycia punktów (w przypadku ubiegania się o ocenę dopuszczającą)
  - 51% możliwych do zdobycia punktów (w przypadku ubiegania się o ocenę dostateczną)
  - 75 % możliwych do zdobycia punktów (w przypadku ubiegania się o ocenę dobrą)
  - 91 % możliwych do zdobycia punktów (w przypadku ubiegania się o ocenę bardzo dobrą)
4. Nauczyciel wyznacza termin oraz zakres materiału obowiązujący ucznia. Sprawdzian ten jest przeprowadzany w sposób pisemny. Jeżeli uczeń nie zgłosi się w ustalonym terminie, wcześniej proponowana ocena zostaje podtrzymana.

Powyższy zapis nie dotyczy poprawy na ocenę celującą.

Wymagania edukacyjne z podstaw przedsiębiorczości

Rok szkolny 2020/2021

Klasy: 2a, 2b, 2c, 2d, 2e

Nauczyciel: Joanna Zięba

Przygotowanie do zajęć i udział w nich oceniane są w następujący sposób:

- **stopień niedostateczny** – otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań na ocenę dopuszczającą.
- **stopień dopuszczający** – otrzymuje uczeń, który:
  - przyswoił treści konieczne (uwzględnione w wymaganiach edukacyjnych),
  - zna podstawowe fakty (wynikające z treści wymagań koniecznych uwzględnionych w wymaganiach edukacyjnych) i przy pomocy nauczyciela potrafi wykonać polecenia wymagające zastosowania przewidzianych w programie umiejętności,
  - posiada niezbędną wiedzę z punktu widzenia realizacji celów przedmiotu i konieczną w toku dalszego kształcenia,
  - w wiadomościach ucznia w stosunku do materiału przewidzianego w podstawie programowej występują luki,
  - systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy.
- **stopień dostateczny** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą a ponadto:
  - opanował wiadomości podstawowe (uwzględnione w wymaganiach edukacyjnych),
  - zna ważniejsze fakty (wynikające z treści wymagań podstawowych uwzględnionych w wymaganiach edukacyjnych) i potrafi je zinterpretować. Odpowiedź odbywa się przy niewielkim ukierunkowaniu ze strony nauczyciela;
  - potrafi obserwować zjawiska (zawarte w celach kształcenia podstawy programowej – wykorzystywanie form komunikacji werbalnej i niewerbalnej, funkcjonowanie przedsiębiorstw, mechanizmy funkcjonowania gospodarki i instytucji

rynkowych oraz rola państwa w gospodarce, zmiany i tendencje w gospodarce świata i Polski, formy inwestowania i wynikające z nich ryzyko, analiza rynku pracy, etyczne zachowania) i opisać je.

• **stopień dobry** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną a ponadto:

- przyswoił treści rozszerzające (uwzględnione w wymaganiach edukacyjnych),
- samodzielnie przedstawił większość wymaganych treści (wynikające z treści wymagań rozszerzających uwzględnionych w wymaganiach edukacyjnych) poprawnie pod względem języka przedmiotu, jednak nie wyczerpał zagadnienia,
- wykazuje zaangażowanie i wykazuje się aktywnością w merytorycznym prowadzeniu rozmowy, dyskusji,
- wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce,
- dokonuje krytycznej oceny informacji (związanych z tematyką przedmiotu) płynących ze środków w masowego przekazu

• **stopień bardzo dobry** – otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą a ponadto:

- opanował treści dopełniające (uwzględnione w wymaganiach edukacyjnych),
- odpowiada wyczerpująco, swobodnie operuje faktami (wynikającymi z treści wymagań dopełniających uwzględnionych w wymaganiach edukacyjnych),
- dostrzega analogie oraz wyciąga wnioski, a także porównuje je i popiera przykładami,
- potrafi łączyć wiedzę z pokrewnych przedmiotów,
- aktywnie uczestniczy w zajęciach, kieruje pracą zespołu rówieśników
- samodzielnie rozwiązuje nietypowe problemy

• **stopień celujący** – otrzymuje uczeń który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą a ponadto:

- za udział i osiągnięcia w olimpiadach i konkursach przedmiotowych lub znaczne zaangażowanie się w organizację i/lub uczestnictwo w przedsięwzięciach związanych z przedmiotem podstawy przedsiębiorczości (projekty edukacyjne, kursy e-learningowe, Olimpiada projektów społecznych Zwolnieni z Teorii, Spółdzielnia Uczniowska i inne);

Wymagania edukacyjne odnoszą się do realizowanych na lekcji tematów z następujących działów:

- Człowiek – istota przedsiębiorcza: *Istota przedsiębiorczości, Postawy sprzyjające przedsiębiorczości, Komunikacja interpersonalna*
- Gospodarka rynkowa: *Zalety gospodarki rynkowej, Prawo popytu i podaży, Cechy i rodzaje rynków, Budżet państwa i wahania koniunkturalne w gospodarce, Ochrona konsumenta*
- Instytucje gospodarki rynkowej: *Rola pieniędzy w gospodarce, Instytucje rynku finansowego, Znaczenie Narodowego Banku Polskiego, Zasady oszczędzania i inwestowania, Usługi bankowe, Giełda i rynek papierów wartościowych, Fundusze inwestycyjne, Zabezpieczenie emerytalne, System podatkowy w Polsce, Deklaracja podatkowa PIT, Rynek ubezpieczeń, Reklamacja produktu finansowego*
- Aktywność zawodowa: *Wskaźniki rynku pracy, Funkcjonowanie rynku pracy, Motywy aktywności zawodowej, Metody poszukiwania pracy, List motywacyjny i życiorys (CV), Rozmowa kwalifikacyjna.*

W sytuacji gdy uczeń posiada orzeczenie/opinię z Poradni Pedagogiczno – Psychologicznej wymagania edukacyjne są dostosowane do możliwości ucznia, zgodnie z zaleceniami.

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Człowiek – istota przedsiębiorcza					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
1. Istota przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady ludzi przedsiębiorczych i kreatywnych – wyjaśnia na przykładach pojęcie „innovacja” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia „przedsiębiorczość”, „kreatywność”, „innovacyjność” – rozróżnia rodzaje innovacyjności 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia rodzaje innowacji – charakteryzuje kreatywność – stosuje „burzę mózgów” jako metodę kreatywnego myślenia – wskazuje bariery kreatywnego myślenia 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje poziom innowacyjności w Polsce na tle innych krajów – uzasadnia rolę i znaczenie przedsiębiorczości i innovacyjności w gospodarce w rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „synektyka”, podając przykłady z różnych dziedzin – rozpracowuje wpływ kreatywności i przedsiębiorczości na rozwój człowieka i gospodarki
2. Postawy sprzyjające przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „świadome działanie” – określa aktywną postawę człowieka – rozpoznaje postawę przedsiębiorczą 	<ul style="list-style-type: none"> – określa postawę przedsiębiorczą – wyjaśnia pojęcie „samoakceptacja” – rozpoznaje przykłady inicjatywności 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje cechy człowieka przedsiębiorczego – charakteryzuje postawy osób uległych, agresywnych i asertywnych – charakteryzuje zachowanie asertywne osoby przedsiębiorczej – charakteryzuje kreatywność i inicjatywność jako istotną cechę osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje umiejętności człowieka przedsiębiorczego – analizuje poziom własnej przedsiębiorczości i kreatywności – rozpoznaje szanse ludzi o postawach przedsiębiorczych w gospodarce rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – udowadnia na przykładach znaczenie samoakceptacji w zachowaniu asertywnym i w kształtowaniu cech przedsiębiorczych – dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w życiu osobistym i rozwoju społeczno-gospodarczym w skali lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej
3. Komunikacja	– wskazuje elementy	– charakteryzuje	– analizuje zakłócenia	– analizuje obszary	– projektuje

interpersonalna	<p>procesu komunikacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia komunikację werbalną i niewerbalną – wymienia środki komunikacji interpersonalnej – rozróżnia emocje 	<p>elementy procesu komunikacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia zasady skutecznego komunikowania się – wskazuje przyczyny zakłóceń w procesie komunikacji – rozróżnia zachowania bierne, agresywne i asertywne – interpretuje sygnały niewerbalne 	<p>w komunikacji interpersonalnej i</p> <p>proponuje sposoby ich likwidowania</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zachowania bierne, agresywne i asertywne – wykorzystuje techniki komunikacji werbalnej i niewerbalnej w różnych sytuacjach – rozpoznaje korzyści wynikające ze stosowania skutecznej komunikacji 	<p>własnej asertywności</p> <ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia znaczenie skutecznej komunikacji w budowaniu właściwych relacji społecznych – stosuje niewerbalne aspekty mowy 	<p>doskonalenie własnych zachowań asertywnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – planuje wykorzystanie zachowań asertywnych w działaniach przedsiębiorczych
4. Podsumowanie przed sprawdzianem – prezentacja					

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Gospodarka rynkowa					
1. Zalety gospodarki rynkowej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia typy gospodarek – wyjaśnia pojęcie „ekonomia” 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia typy gospodarek – charakteryzuje funkcjonowanie gospodarki centralnie planowanej w Polsce – wyróżnia cechy gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje proces i skutki transformacji w Polsce – charakteryzuje rolę własności prywatnej w gospodarce rynkowej – wyróżnia zakres tematyczny makro- i mikroekonomii 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje gospodarkę centralnie sterowaną i gospodarkę rynkową – scharakteryzuje na przykładach stosowanie zasady wolności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje indeks wolności gospodarczej – rozpracowuje wady i zalety funkcjonowania gospodarki rynkowej
2. Prawo popytu i podaży	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: „popyt”, „podaż”, „cena” – objaśnia pojęcie „mechanizm rynkowy” 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje prawo popytu – interpretuje prawo podaży – interpretuje pojęcie równowagi rynkowej – charakteryzuje cenę równowagi rynkowej – wyjaśnia pojęcia: „dobra substytucyjne”, „dobra komplementarne” 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na wykresie zależności pomiędzy popytem a ceną i podażą a ceną – charakteryzuje pozacenowe czynniki wpływające na zmiany wielkości popytu – charakteryzuje pozacenowe czynniki wpływające na zmiany wielkości podaży 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje na wykresie punkt równowagi rynkowej – analizuje zależności pomiędzy popytem, podażą a ceną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia cenową elastyczność popytu i podaży – analizuje znaczenie mechanizmu rynkowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej
3. Cechy i rodzaje rynków	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje pojęcie rynku – wyróżnia rodzaje rynku – wyjaśnia funkcje rynku – wyjaśnia pojęcie „konkurencja na rynku” 	<ul style="list-style-type: none"> – klasyfikuje rynki według przedmiotu wymiany i zasięgu geograficznego – rozróżnia sytuację monopolu i rodzaje konkurencji 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rynki według przedmiotu wymiany i zasięgu geograficznego – charakteryzuje konkurencje jako element rynku 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rynki w Polsce – wskazuje negatywne skutki ograniczania konkurencji na rynku 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje obecny stan rynków w Polsce na tle Europy – rozpracowuje znaczenie konkurencji dla gospodarki i dla

	– wyróżnia podmioty gospodarki rynkowej	– charakteryzuje gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa – opisuje podmioty rynku i ich rolę w gospodarce	– wyjaśnia na schemacie powiązania między podmiotami gospodarczymi elementy obiegu okrężnego pieniądza	– charakteryzuje obieg okrężny w gospodarce	konsumenta – analizuje zależności między podmiotami gospodarczymi
4. Budżet państwa i wahania koniunkturalne w gospodarce	– wyjaśnia skrót PKB – wyjaśnia pojęcie „budżet”, „dochody budżetu”, „wydatki budżetowe”	– wyjaśnia pojęcie „cykl koniunkturalny” – rozróżnia fazy klasycznego cyklu koniunkturalnego – wyróżnia podstawowe źródła wpływów do budżetu – wskazuje zadania finansowane przez budżet państwa – wyjaśnia pojęcia „deficyt budżetowy” i „dług publiczny”	– posługuje się pojęciami: „PKB”, „recesja”, „ekspansja” – rozróżnia narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę – charakteryzuje typy podatków – analizuje strukturę dochodów budżetu państwa – wyróżnia kierunki wydatków z budżetu państwa – wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie gospodarki	– charakteryzuje fazy cyklu współczesnego – charakteryzuje funkcje państwa w gospodarce przy wahaniami koniunkturalnych – charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę – określa funkcje budżetu – charakteryzuje zasady budżetowe	– analizuje zachowania gospodarki w kolejnych fazach cyklu koniunkturalnego – dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce – rozpracowuje zakres ingerencji państwa w gospodarkę w poglądach zwolenników etatyzmu i neoliberalistów – analizuje sprawozdania z wykonania budżetu państwa
5. Ochrona	– wyjaśnić pojęcie	– wskazuje ustawy	– przedstawia prawa	– charakteryzuje zakres	– analizuje realizacje

konsumenta	<p>„konsument” – wskazuje główne ustawy regulujące prawa konsumenta – wyjaśnia pojęcie „ochrona danych osobowych”</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „reklamacja”</p>	<p>regulujące prawa konsumenta – wskazuje ustawę dotyczącą ochrony danych osobowych – wskazuje instytucje ochrony konsumenta</p> <p>– rozróżnia pojęcia „gwarancja”, „rekojmia” – sporządza pismo reklamacyjne według wzoru</p>	<p>konsumenckie – interpretuje zakres ustaw regulujących prawa konsumenta dot. sprzedaży – charakteryzuje prawa konsumenta</p> <p>– rozróżnia podstawy prawne do złożenia reklamacji – sporządza pismo reklamacyjne na podstawie rekojmi</p>	<p>ochrony danych osobowych – charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie i UOKIK</p> <p>– wskazuje formy i instytucje pozasądowego rozstrzygania sporów konsumenckich</p>	<p>praw konsumenta i ochrony danych osobowych w Polsce</p> <p>– analizuje zalety różnych form pozasądowego rozstrzygania sporów konsumenckich</p>
6. Podsumowanie przed sprawdzianem					

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Instytucje gospodarki rynkowej					
1. Rola pieniędzy w gospodarce	– wymienia formy pieniądza	– wymienia funkcje pieniądza	– charakteryzuje funkcje pieniądza – charakteryzuje formy i rolę pieniądza	– charakteryzuje pieniądź międzynarodowy	– analizuje rolę pieniądza w gospodarce – projektuje ewaluację

			bezugotówkowego		pieniądza
2. Instytucje rynku finansowego	– wskazuje najważniejsze instytucje rynku finansowego	– rozróżnia zadania instytucji rynku finansowego	– charakteryzuje rolę Komisji Nadzoru Finansowego – charakteryzuje rolę i zadania Rady Polityki Pieniężnej	– analizuje rolę KNF, RPP i Rzecznika Finansowego w funkcjonowaniu systemu finansowego w Polsce	– analizuje rolę instytucji rynku finansowego w stabilizacji pieniądza i w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstwi w życiu człowieka
3. Znaczenie Narodowego Banku Polskiego	– wyjaśnia rolę NBP w systemie bankowym	– wymienia podstawowe banku centralnego – charakteryzuje rolę banku banków	– wyjaśnia cele polityki pieniężnej – wskazuje instrumenty polityki pieniężnej – charakteryzuje podstawowe zasady działania banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów w Polsce	– charakteryzuje operacje otwartego rynku – charakteryzuje poziom rezerwy obowiązkowej	– rozpracowuje działania instytucji systemu bankowego na rzecz stabilności systemu finansowego poprzez kształtowanie stóp procentowych
4. Zasady oszczędzania i inwestowania	– wyjaśnia pojęcia „oszczędzanie”, „inwestowanie” – wymienia formy oszczędzania – wymienia pozabankowe instytucje pożyczkowe	– interpretuje efekty inwestowania – rozróżnia rodzaje inwestycji – wymienia pozabankowe instytucje pożyczkowe – rozróżnia efekty przy różnych rodzajach inwestycji – wyjaśnia pojęcie „polislokata” – wyjaśnia pojęcie „odsetki od lokat”	– interpretuje rodzaje inwestycji – rozróżnia kryteria wyboru inwestycji – charakteryzuje czynniki wpływające na ryzyko inwestycji – świadomie zbiera informacje dot. podjęcia decyzji finansowych – wyjaśnia pojęcie „dywersyfikacja	– określa czynniki wpływające na skłonność do oszczędzania – porównuje propozycje lokowania kapitału – porównuje poziom ryzyka inwestycyjnego przy strategii długo- i krótkoterminowej – charakteryzuje	– interpretuje dane statystyczne dot. poziomu oszczędności w Polsce – analizuje koszty inwestowania za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych – proponuje dywersyfikację kapitału

			kapitału” – porównuje stopy zwrotu różnych form lokat	sposoby minimalizowania strat przy inwestycjach	po analizie stopy zwrotu inwestycji – przeprowadza symulację inwestycji w wybrane formy
5. Usługi bankowe	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zakres usług bankowych dla ludności – rozróżnia kredyt od pożyczki – wyjaśnia pojęcie „odsetki” – wyjaśnia skrót RRSO 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje oferty usług bankowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek – rozróżnia rodzaje kredytów – objaśnia pojęcie „zdolność kredytowa” – analizuje oferty pozabankowych instytucji pożyczkowych – porównuje RRSO banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza odsetki od lokat i kredytów, korzystając z kalkulatora odsetek – analizuje umowę kredytu lub pożyczki – charakteryzuje elementy umowy kredytowej – szacuje zdolność kredytową według czynników ją określających – scharakteryzuje podstawowe zasady działania banków komercyjnych, spółdzielczych o SKOK-ów – scharakteryzuje zadania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje koszty kredytu – porównuje działalność depozytowo-kredytową banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów – charakteryzuje korzyści i poziom kosztów związanych z korzystaniem z podstawowych usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zasady bezpieczeństwa bankowości elektronicznej i dostrzega zagrożenia – ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych oraz nieetycznych na rynku finansowym – projektuje ewaluację usług bankowych

6. Giełda i rynek papierów wartościowych	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia rolę GPW na rynku finansowym – wymienia papiery wartościowe – wymienia rynki na GPW 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia uczestników GPW – rozróżnia podstawowe instrumenty rynku kapitałowego – scharakteryzuje funkcjonowanie i zadania GPW – rozróżnia rynki 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje informacje z cedyły giełdowej – scharakteryzuje podstawowe instrumenty rynku kapitałowego – rozróżnia zyski z akcji i obligacji – objaśnia na schemacie zasady funkcjonowania rynku papierów wartościowych i mechanizm inwestowania – wymienia wskaźniki GPW 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje funkcjonowanie poszczególnych rynków GPW – analizuje wskaźniki giełdowe spółki – interpretuje dochodowe i cenowe indeksy giełdowe 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje sytuację spółek na rynkach GPW – przeprowadza analizę zmian na rynku kapitałowym w Polsce – objaśnia rolę i zadania Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych – interpretuje hossę i bessę na giełdzie
7. Fundusze inwestycyjne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: „kapitał”, „lokata”, „akcja”, „dywidenda”, „obligacja” – wskazuje podmioty prowadzące inwestycje finansowe 	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się pojęciami: „kapitał”, „lokata”, „akcja”, „dywidenda”, „obligacja” – rozróżnia formy lokowania oszczędności 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę usług doradczych i pośredników finansowych – porównuje ryzyko różnych form inwestowania w fundusze inwestycyjne – rozróżnia fundusze inwestycyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego, uwzględniając potencjalne zyski oraz ryzyko wystąpienia strat 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wiarygodność rekomendacji finansowych instytucji funduszy finansowych
8. Zabezpieczenie emerytalne	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „zabezpieczenie emerytalne” – wymienia instytucje systemu ubezpieczeń społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia ubezpieczenia społeczne – scharakteryzuje funkcje instytucji systemu emerytalnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice w formach zabezpieczenia emerytalnego – charakteryzuje rolę i zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje alternatywne możliwości zabezpieczenia przyszłości – dostrzega konieczność wczesnego rozpoczęcia systemu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje koszty zarządzania inwestycjami zabezpieczenia emerytalnego – analizuje modele ubezpieczeń

	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia filary systemu ubezpieczeń społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje formy oszczędzania w poszczególnych filarach systemu ubezpieczeń emerytalnych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje formy zabezpieczenia emerytalnego na IKE, IKZE – objaśnia funkcjonowanie KRUS 	<ul style="list-style-type: none"> oszczędzania i inwestowania środków na emeryturę – charakteryzuje rolę i zadania PPE 	<ul style="list-style-type: none"> emerytalnych w różnych krajach
9. System podatkowy w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia źródła prawa podatkowego – wskazuje podatki bezpośrednie i pośrednie – objaśnia akcyzę 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia podatki bezpośrednie i pośrednie – rozróżnia podatki dochodowe PIT, CIT – wymienia podatki i opłaty lokalne – objaśnia funkcje podatków 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje podatki dochodowe – charakteryzuje podatki pośrednie – klasyfikuje podatki według przedmiotu opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> – klasyfikuje podatki według różnych kryteriów – klasyfikuje podatki dochodowe według sposobu naliczania 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje definicję podatku według Konstytucji i Ordynacji podatkowej – analizuje znaczenie podatków w dochodach państwa
10. Deklaracja podatkowa PIT	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia miejsce i cel składania deklaracji podatkowej PIT – wyróżnia sposoby składania deklaracji PIT 	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia sposób sporządzania zeznania podatkowego PIT – ustala odliczenia od podatku – rozróżnia stawki podatku dochodowego progresywnego i liniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza deklarację PIT – formułuje argumenty za i przeciw stosowaniu PIT progresywnego i liniowego 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza e-deklarację PIT 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje funkcjonowanie systemu e-deklaracji

11. Rynek ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „ubezpieczenia” – wymienia ubezpieczenia majątkowe i osobowe – wymienia ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne – wyjaśnia funkcje ubezpieczeń 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia ubezpieczenia majątkowe i osobowe – wyróżnia rodzaje mienia – wyróżnia zakres ubezpieczeń osobowych – identyfikuje pojęcie „polisa ubezpieczeniowa” 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zakres ubezpieczeń majątkowych: mienia i od odpowiedzialności cywilnej – charakteryzuje zakres ubezpieczeń osobowych cywilnej – charakteryzuje elementy umowy ubezpieczenia – identyfikuje wyłączenia w treści umów ubezpieczeniowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje ogólne warunki ubezpieczenia wybranego ubezpieczenia – dokonuje analizy porównawczej umów ubezpieczeniowych – określa zadania Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego – analizuje ogólne warunki ubezpieczenia wybranych ubezpieczeń – porównuje oferty ubezpieczycieli według zakresów ochrony i sum ubezpieczeniowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń majątkowych i osobowych w Polsce – analizuje modele ubezpieczeń emerytalnych w różnych krajach
12. Reklamacja produktu finansowego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „produkt finansowy” – wymienia instytucje usług finansowych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia formy składania reklamacji produktu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządzania wniosek do Rzecznika Finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – scharakteryzuje rolę i kompetencje Rzecznika Finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych i nieetycznych na rynku finansowym
Podsumowanie przed sprawdzianem					

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Aktywność zawodowa					
1. Wskaźniki rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – określa osobę aktywną zawodowo – rozróżnia osoby nieaktywne zawodowo – określa bezrobotnego 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia osoby aktywne zawodowo i bierne zawodowo – wyjaśnia rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wskaźniki aktywności zawodowej – analizuje wskaźniki zatrudnienia – charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wskaźnik stopa bezrobocia – interpretuje poziom stopy bezrobocia w czasie – interpretuje poziom stopy bezrobocia geograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny nierównowagi na rynku pracy
2. Funkcjonowanie rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie „rynek pracy”, „popyt na pracę”, „podaż pracy” 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy – rozróżnia rynek pracodawcy i rynek pracownika 	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia czynniki wpływające na wielkość popytu na pracę i podaży pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy – rozróżnia narzędzia oddziaływania państwa na rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje kształtowanie się rynku pracy przy rozwoju technologii informatycznych
3. Motywy aktywności zawodowej	<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia pojęcia: „praca”, „motywacja”, „kariera zawodowa” 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia motywy aktywności zawodowej – podaje przykłady karier zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia typy osobowości zawodowe – charakteryzuje cechy poszczególnych typów osobowości – analizuje szanse i możliwości rozwoju własnej kariery zawodowej – dostrzega rolę uczenia się przez całe 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje preferencje zawodowe przy określonych typach osobowości zawodowej – rozpoznaje własny typ osobowości zawodowej – analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje pożądane kompetencje na rynku pracy – analizuje własne kompetencje i możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyk lub stażu oraz znalezienia pracy na

			życie	krajowym i globalnym	rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym
4. Metody poszukiwania pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy – wymienia formy zdobywania doświadczenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia aktywne metody poszukiwania pracy – ocenia przydatność różnych metod poszukiwania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje formy zdobywania doświadczenia zawodowego – ocenia skuteczność metod poszukiwania pracy z punktu widzenia własnej ścieżki rozwoju zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje sformułowania z ofert pracy – analizuje własne kompetencje i możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rolę instytucji wspierających osoby poszukujące pracy – rozpracowuje zmiany na rynku pracy w Polsce i na świecie – objaśnia znaczenie tzw. kompetencji miękkich
5. List motywacyjny i życiorys	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia dokumenty aplikacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza CV według wzoru – sporządza list motywacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza dokumenty aplikacyjne dot. konkretnej oferty pracy – analizuje błędy w pisaniu CV 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje błędy w pisaniu CV i listu motywacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy oczekiwań pracodawców wobec dokumentów aplikacyjnych
6. Rozmowa kwalifikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> – określa cel rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przygotowania do rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej – stosuje podstawowe zasady komunikacji w symulowanej rozmowie kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – eksponuje zalety własne – stosuje pozawerbalne zasady prezentacji – dostrzega błędy kandydata w rozmowie kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje odpowiedzi na trudne pytania w rozmowie kwalifikacyjnej
Podsumowanie przed sprawdzianem					